

DENİZYOLU TAŞIMACILIĞINDA MUHASEBÉ BİLGİ SİSTEMİ

Dr. Özlem DOĞAN

1. GİRİŞ

Deniz yolu taşımacılığı, özellikle uluslararası mesafelerde her türlü yük çeşidinin ve yolcunun diğer taşımacılık türlerine göre maliyetler, kapasite ve güvenilirlik açısından oldukça avantajlı bir taşıma türüdür. Deniz yolu taşımacılığı hava yoluna göre 22, kara yoluna göre 7, demir yoluna göre 3,5 kat daha ucuz olması sebebiyle uluslararası pazarlarda en çok tercih edilen taşımacılık şeklidir. Deniz yolu taşımacılığı, aynı zamanda ülkelerin sadece ithalat ya da ihracat amacıyla değil kıtalararası lojistik hizmetinden gelir elde etmek için de yaptıkları ticari bir faaliyettir.

İşletmelerde muhasebe organizasyonu, mali nitelikteki olayların belgelerden defterlere ve finansal raporlara aktarılması sürecini organize ederek işletmelerin finansal durumunun tespit edilerek geleceğe yönelik kararların alınmasında önemli bir karar destek aracıdır. Dolayısıyla işletmelerin faaliyet alanı ya da büyüklüğü her ne olursa olsun muhasebe alt dallarıyla birlikte tüm işletmeler için finansal bir bilgi aracıdır. Finansal muhasebe işletmelerde finansal karakterli işlem ve olayların kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi ve raporlanarak yorumlanması süreçlerinin yerine getirilmesini içermekte olup işletmeyle ilgilenen üçünü kişiler için gerekli bilginin üretilmesini sağlamaktadır. Maliyet muhasebesi, işletmelerde yapılan mal ve hizmet üretiminin maliyetlerin ve hasılatın tespit edilmesini ve ilgili dönemde işletmenin kâr-zarar durumunun ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte işletmelerde faaliyetlerin kontrolü ve planlama için yöneticilere gerekli bilgileri üretmektedir. Yönetim muhasebesi, maliyet muhasebesi ve finansal muhasebe verilerini kullanarak işletme yöneticilerine maliyetlerin kontrolü ve yönetimi açısından gerekli raporlamayı yapmakta katkı sağlamaktadır.

İşletmelerin finansal konuşma lisanı olan muhasebe bilim dalı, tüm işletmeler için olduğu gibi deniz yolu taşımacılığı yapan işletmelerde de oldukça önemlidir. Bu bölümde finansal muhasebe, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi hakkında bilgi verilmiş deniz yolu taşımacılığı yapan işletmelerdeki muhasebe yapıları konuları ele alınmıştır.

belirlenir. İşletmede bu satış fiyatını belirledikten sonra kâr marjını belirler ve bir geri adım olan maliyet tutarına çıkmaktadır. Hedef maliyet yöntemi ürün ya da hizmet henüz ortaya çıkmadan tasarım aşamasında iken uygulanan bir yöntemdir (Fındık ve Öztürk, 2016:139).

İşletmelerin hedef maliyetleme yöntemi kullanarak taşımacılık maliyetlerini düşürebilmesi için, hedef maliyetleme yönteminin ilk basamağı olan fiyat belirleme aşaması, işletmelerin kontrolü altında işlemeyen bir navlun piyasası tarafından belirlenmektedir. Bu sebeple, işletmelerin hedefledikleri kâr marjına ulaşabilmeleri için maliyetlerini belirlenen seviyelerde tutmaları gerekmektedir. Maliyet sınırlarını belirleyen işletmeler yaptıkları taşımacılık faaliyeti maliyetlerinin bu sınırlar içerisinde kalacak şekilde tasarlanması gerekmektedir. Sefer maliyetlerinin ve işletme maliyetlerini etkileyen tüm unsurların ele alınarak belirlenen hedef maliyet seviyesi için stratejiler geliştirmelidir. Bununla birlikte, yöntemin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için işletme bünyesindeki tüm personelin ve bölümlerin bu sürece katılımının sağlanması, işletmede yüksek kalitede yönetim kadrosunun varlığı, sağlıklı işleyen bir organizasyonel yapı, ileri bilişim sistemleri ve liderliğin bulunması gerekmektedir (Tokay vd., 2015:5).

KAYNAKÇA

- Acar, D., Tetik, N. (2004). *Tek Düzen Hesap Planı ve Türkiye Muhasebe Standartlarına Uygun Genel Muhasebe*. 3. Baskı, Ankara: Detay Yayınları.
- Aksoyly, S., Dursun Y. (2001). Pazarda Rekabetçi Üstünlük Aracı Olarak Hedef Maliyetleme, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı: 11, 357-371.
- Akşit, B. (1996). *Maliyet Muhasebesi Teori ve Problemleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- Albayrak, B. (2011). *Denizyolu Taşımacılığında Muhasebe Düzeni ve Yük Taşıma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aycı, T., Barlas, B. (2014). İstanbul Şehir Hatları'nın Gemi Ve Hat Analizi, *GİDB Dergisi*, Sayı:1, 17-30.
- Akgün, A.İ., Kılıç, S. (2013). Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetiminin Etkinliği Üzerindeki Etkisi. *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt:20, Sayı:2, s. 21-36.
- Akdoğan, N. (2004). *Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Maliyet Muhasebesi Uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akdoğan N. ve Tenker, N. (2007). *Finansal Tablolara ve Mali Analiz Teknikleri*. 12. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Alkan, A., Turel, A. (2019). Kamu Gözetimi, Muhasebe Ve Denetim Standartları Kurumunun Bağımsız Denetim Sistemi Üzerindeki Etkinliği. *Istanbul Management Journal*, 87, 141-158.
- Ayboğa, H. (2001). İşletmelerde Muhasebe Hukuku Belge Ve Organizasyonu, *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı:56.
- Black, E.L., White, J.J. (2003) An International Comparison Of Income Statement And Balance Sheet Information: Germany, Japan and the US, *European Accounting Review*, 12:1, 29-46.
- Başağaç, H., Yalçın, S., Akaz, H., Özer, M. (2003). *Tek Düzen Muhasebe Sistemi*, Ankara: Maliye Eski Gelirler Kontrolleri Yardımlaşma ve Mali Eğitim Vakfı Yayını No.3.

- Başer, S.Ö. (2013). Deniz Taşımacılığı Ekonomisi, Güldem Cerit, Ali Deveci, Soner Esmer içinde, *Denizcilik İşletmeleri Yönetimi*, (s.59-93), İstanbul: Beta Yayınları.
- Beşikçi, E.B., Şihmantepe, A. (2020). Gemilerin Özdeş Rota ve Menzile Yaptıkları Seferlerin Maliyetine Etki Eden Faktörlerin Analizi, *Maliye ve Finans Yazıları*, Sayı:113, 267-284.
- Branch, A., Robarts, M. (2014). Branch's Elements Of Shipping. (Soner Esmer, Alpaslan Ateş, Sedat Baştuğ, Çev.) *Deniz Taşımacılığının Temel Unsurları*, 2019, Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Büyükmirza, K. (2008). *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi*, Gazi Kitabevi: Ankara.
- Ceran, Y., Alagöz, A. (2007). Lojistik Maliyet Yönetimi: Lojistik Maliyetler ve Lojistik Maliyet Muhasebesi, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 153-175.
- Çakı, S. (2012). Deniz Ulaştırma İşletmelerinde Maliyet Türlerinin Tespit Edilmesi Üzerine Bir Çalışma, *Dayanışma Dergisi*, 43-55.
- Çakı, S. (1998). Deniz Ulaştırma İşletmelerinde Maliyetler ve Maliyet Sisteminin Kurulması, Güldem Cerit, Hakkı Kişi, Funda Yercan, Özhan Dedeoğlu içinde, *Çağdaş Denizcilik Stratejileri İşletme Yönetimi Yaklaşımı*, (s. 175-195), İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Çankaya, F. Dinç, E. (2012). Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Uygulama Başarısını Etkileyen Faktörler: Bağımsız Denetçiler Üzerine Bir Araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.17, S.1, s.81-102.
- Çelikkaya, A. (2004). Türk Vergi Hukuku Açısından Navlun Sözleşmelerinin Değerlendirilmesi, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 54, Sayı:1, 73-90.
- Çelikbaş, M. (2012). Navlun Sözleşmesi ile Konişmento Arasındaki İlişki, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi TAAD*, Cilt:1,Yıl:3, Sayı:8,187-219.
- Daştan, A., Erol,S. (2011). Türk Gemi İnşa Sanayi İşletmelerinde Muhasebe Bilgi Sistemi: Özellikli Muhasebe İşlemleri, *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 1, Yıl: 2011, 59-80.
- Daştan, A. Erol, S.(2015). Denizyolu Taşıma İşletmeleri Muhasebesi, Yusuf Sürmen içinde, *Taşıma İşletmeleri Muhasebesi*, (s. 1-186), Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Dinç, E., Kaya, U. (2006). Muhasebe Meslek Mensuplarının “Meslek Ahlak Kuralları” Açısından Hizmet Satın Alanlar Tarafından Algılanma Biçimi Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, Yıl:5, Sayı:17, 139-151.
- Demir, B. (2005). Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Güvenliği, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 26,147-157.
- Dinç, E., Abdioğlu, H. (2009). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı Ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-100 Şirketler Üzerine Ampirik Bir Araştırma, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 12, Sayı 21, ss.157-184.
- Demir, V. (2008). *Lojistik Yönetim Sisteminde Maliyet Hesaplaması*, 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Erol, S. (2013). *Denizyolu Taşıma Maliyetlerinin Finansmanında Türev Ürünlerin Kullanımına Yönelik Bir Uygulama*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Erol, S., Canca, A.Y., Çankaya, F. (2014). Gemi Büyüklüğü ve Yaşının İşletme Maliyetleri Üzerine Etkisi: Dökme Yük Gemileri Üzerine Bir Uygulama, *Journal of ETA Maritime Science*, 2 (2), 111-118.
- Erol, M., Aslan, M. (2017). Uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartlarının Gelişmesi, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 12, 55-86.
- Ergün, İ. (1985). Türkiye'nin Ekonomik Kalkınmasında Ulaştırma Sektörü, *Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F Yayınları*, Yayın No:10.
- Esmer, S., Yılmazel, M., Firuzan, A.R. (2005). Gemi İşletim Maliyetlerinde Gider Minimasyonu, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:3, 200-224.

- Gökdeniz, Ü. (2005). İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:27, 86-94.
- Gökgöz, A. (2019). TFRS 16 Kiralamalar Standardı Çerçevesinde Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi, *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 5/1, 318-332.
- Gügerçin, G. (2007). *Deniz Taşıma İşletmelerinde Maliyet Yapısının İncelenmesi ve Yük Taşımacılığı Uygulanması*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Güney, A. (2012). Performans Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sistemi, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt:4, Sayı:2, 11-18.
- Gümüş, Y. (2012). *Lojistik Faaliyetler ve Maliyetler*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Güzel, T. ve Mersin, Z. (2007). Bilgi Teknolojilerinin İşletmelerin Muhasebe Uygulamalarında Yaratığı Değişim. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, Sayı: 35, 172-177.
- Gönel, G. (2007). *Deniz Taşımacılığında Lojistik Sisteminin Performans Ölçümü ve Bir Uygulama*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Horngrren, C. T., Harrison, W. T. (2007). *Accounting* (7. b.). New Jersey: Pearson Education, Inc.
- İbiş, C. Özkan, S. (2006). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (Ufrs)'Na Genel Bakış, *Mali Çözüm*, Sayı:74, 25-43.
- Kıymetli Şen, İ. (2014). Lojistik Faaliyetlerin Yönetimi ve Maliyetleme Yaklaşımları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 83-106.
- Karakaya, M. (2014). *Maliyet Muhasebesi*, 6. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Koşan, L. (2011).Muhasebe Bilgi Sisteminin Konaklama İşletmeleri Açısından Önemi: Bir Olay Çalışması, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 119-133.
- Karagül, A.A. (2006). *Bilgi Yönetimi Sürecinde Kurumsal Kaynak Planlaması Uygulamalarının Muhasebe Bilgi Sistemine Etkisi Ve Bir Uygulama*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kıllı, M. (2018). Türkiye'deki Üniversitelerde TMS/TFRS Eğitimi Üzerine Bir Araştırma, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 51, 39-66.
- Kurtlar, M. ve Atış, C. (2020). Lojistik işletmelerinde ortaya çıkan maliyetlerin stratejik maliyet yaklaşımları açısından karşılaştırılması. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(1), 38-64.
- Orhon, F. (1983). *Ulaştırma İşletmelerinde Maliyet Muhasebesi*, İstanbul: Eko-Bil Ekonomi ve Finans Yayınları.
- Öker, F. (2003). *Faaliyet Tabanlı Maliyetleme: Üretim ve Hizmet İşletmelerinde Uygulamalar*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Özdemir, C. (2009). *Denizyolu Yük Taşımacılığında Maliyetler ve Bir Uygulama*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Stopford, M. (2009) *Maritime Economics*. London and New York: Routledge.
- Selvi, Y. (2002). Uluslararası Muhasebeciler Federasyonunun Finansal Ve Yönetim Muhasebesi Komitesi'nin Sidney Toplantısından Notlar, *Mali Çözüm*, Yıl:12, Sayı:58, 1-9.
- Sürmen,Y.(1985). *Türkiye'de Deniz Yük Taşıma İşletmelerinde Muhasebe Organizasyonu*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Karadeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Sürmeli, F. (1996). Muhasebe Bilgi Sisteminin Temel Yapısı, Kerim Banar içinde, *Muhasebe Bilgi Sistemi*, 46-65. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No: 963.
- Şahin, D. Pazarçeviren, S. (2007). TFRS (TMS 1, TMS 2, TMS 7, TMS 18, TMS 24, TMS 40) ve SPK Muhasebe Standartlarının IFRS ile Karşılaştırılması, *Akademik İncelemeler*, Cilt:2 Sayı:2, 129-146.
- Tanış, V. N. (2017). *Genel Muhasebe*, 10. Baskı, Adana: Karahan Kitabevi.

- Terzi, S. Şen, İ.K., Üçoğlu, D. (2013). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Geçişin Etkilerinin Sermayenin Korunması Açısından Değerlendirilmesi: İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında Bir Araştırma, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 15(3): 1-16.
- Tokay, S.H., Deran, A. ve Arslan, S. (2011). Lojistik Maliyet Yönetiminde İzlenebilecek Stratejiler Ve Muhasebe Eğitiminden Beklentiler, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 29, 1-15.
- Xu, H. (2003). Critical Success Factors For Accounting Information Systems Data Quality, (Ph.D. Dissertation), University Of Southern Queensland, Australia.
- Yükçü, S. (1998). *Maliyet Muhasebesi*, Anadolu Matbaacılık: İzmir.
<https://www.byclb.com/TR/DisTicaret/E-Ogrenme/DisTicaret/1/111.htm>
- Gürbüz, C. (2007). Yakıt Alım Ve Jurnal Defteri, <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/cazim/005/> (Erişim Tarihi: 02.05.2020).
- TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri, https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_2020/TMS%2021.pdf (Erişim Tarihi: 12.05.2020).
- 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Madde 1030 https://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/kanun-mevzuat-yonetmelik/turk_tic_kan_kitap_cilt_02.pdf
<http://www.ticaretkanunu.net/ttk-madde-1170/>
<http://www.ticaretkanunu.net/ttk-madde-1155/>
23.12.1985 tarih ve 81912 sayılı Maliye Bakanlığı Özelgesi.
213 sayılı Vergi Kanunu'nun 207. Madde, <https://www.gib.gov.tr/taxonomy/term/85636> (Erişim Tarihi: 02.05.2020)
- Resmi Gazete Tarihi: 12.03.2009 Resmi Gazete Sayısı: 27167 (tonalito)
<https://www.byclb.com/TR/DisTicaret/E-Ogrenme/DisTicaret/1/111.htm>
<https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2011Seti/TMS17.pdf>
<https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2011Seti/TMS21.pdf>